

ONDERZOEK:
Gent, Gent-Sint-Pieters GSP080

Voorliggend document is een:

Melding vooronderzoek	
Verslag van resultaten	
Programma van Maatregelen	+
@Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.	

INHOUDSOPGAVE

1	Situering binnen het archeologietraject	3
2	Inhoud en opbouw van het document	4
3	Bijlagen.....	4
4	Administratieve fiche/Privacyfiche	5
4.1	Situering van het onderzoek	5
4.2	Projectcodes	7
4.3	Betrokken actoren	7
4.4	Bewaring van de data.....	8
5	Synthese en waardering	10
5.1	Synthese	10
5.1.1	(On)volledigheid van de dataset	10
5.1.2	Huidige dataset	10
5.1.3	Waardering van de archeologische site	11
5.1.4	Impact van de geplande werken	11
5.2	Vervolgtraject.....	12
5.2.1	Antwoord op de onderzoeksvragen	12
5.2.2	Afweging van de te nemen maatregelen	13
5.2.3	Bepaling van de te nemen maatregelen	13
5.2.4	Randvoorwaarden	14
6	Bibliografie	15
7	Lijst van figuren	17

2 Inhoud en opbouw van het document

Het voorliggende document bevat volgende onderdelen:

DEEL 1	Administratieve fiche	+
DEEL 2	Beschrijving van het onderzoeksgebied	
DEEL 3	Onderzoeksopdracht: bureaustudie	
DEEL 4	Onderzoeksopdracht: landschappelijke boringen	
DEEL 5	Onderzoeksopdracht: prospectie met ingreep in de bodem	
DEEL 6	Assessment van landschappelijke data	
DEEL 7	Assessment van aardkundige data	
DEEL 8	Assessment van historische data	
DEEL 9	Assessment van archeologische data	
DEEL 10	Synthese en waardering	+
DEEL 11	Omschrijving van de maatregelen	

3 Bijlagen

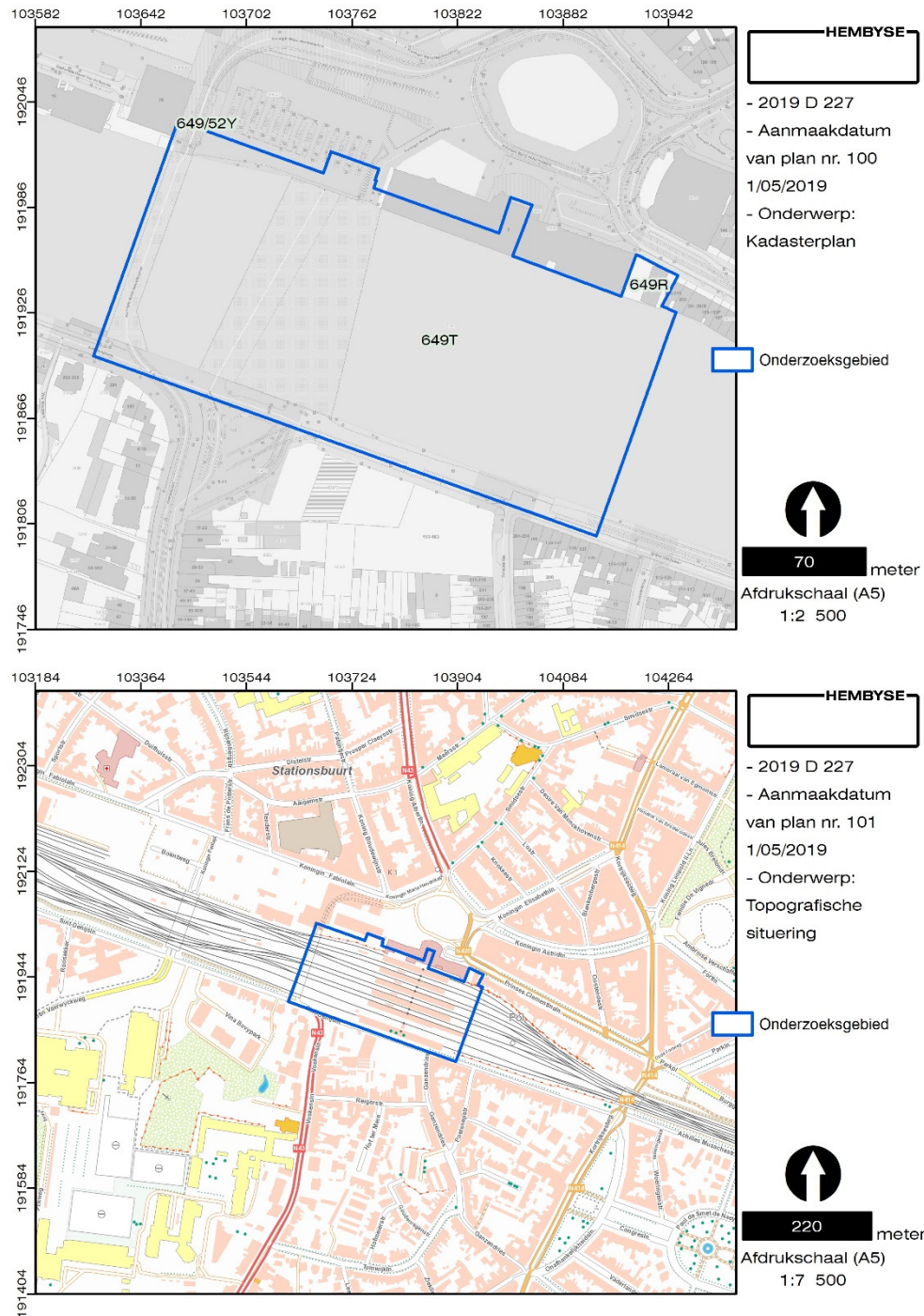
Het voorliggende document is voorzien van volgende bijlagen:

BIJLAGE 1	Inventaris (plannen)
BIJLAGE 2	Geplande toestand van het onderzoeksgebied: plannen, sneden, ruimtelijke visie, ...

4 Administratieve fiche/Privacyfiche

4.1 Situering van het onderzoek

Gewest	Vlaams Gewest		
Gemeente	Gent		
Deelgemeente	nvt		
Straat en straatnummer	Koningin Fabiolalaan, Koningin Maria Hendrikaplein, Koningin Mathildeplein & Sint-Denijslaan		
Kadastrale situering	Afdeling	9	
	Sectie	I	
	Percelen	649T; 649/52Y; 649R, openbaar domein	
Lambert 72-coördinaten	NW	X: 103662,948 x Y: 192035,666 m	
	ZO	X: 103901,298 x Y: 191799,967 m	
Oppervlakte	43635,15 m²		4,36 ha
Oppervlakte bodemingreep	26475,37 m²		2,64 ha
Datum van toekenning van de opdracht	13 mei 2020		
Wettelijk kader	Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014.		
Opgemaakt volgens CGP	Versie 4.0		
Duur van het onderzoek	1 werkdagen		
Kostprijs van het onderzoek (privacyfiche)	[REDACTED]		

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kadasterkaart en de topografische kaart.

4.2 Projectcodes

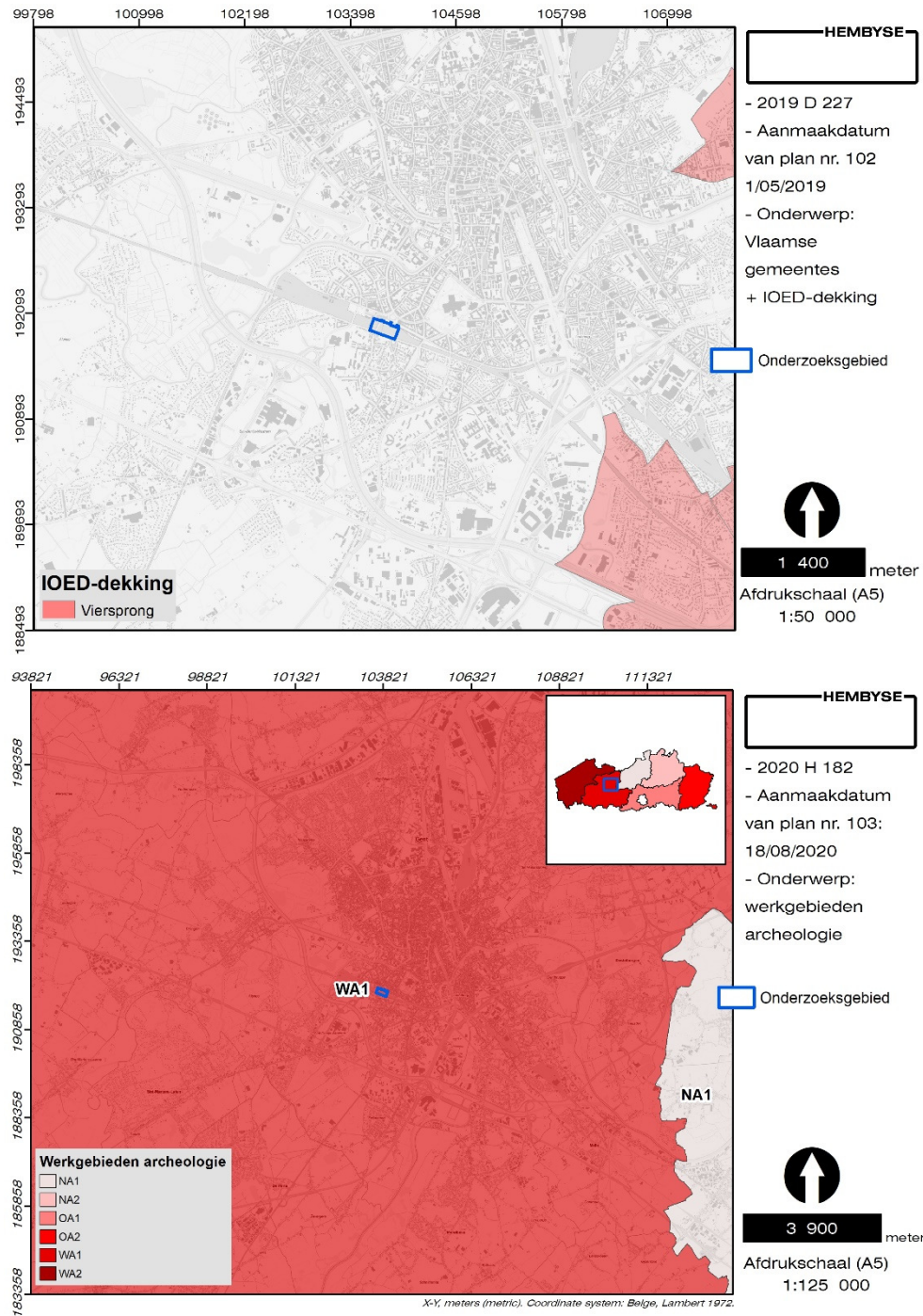
Bureaustudie	2020 H 182
Landschappelijke boringen	n.v.t.
Verkennde boringen	n.v.t.
Waarderende boringen	n.v.t.
Prospectie met Ingreep in de bodem	n.v.t.
Opgraving	n.v.t.
Interne projectsignale Hembyse bvba	GEN-SPS

4.3 Betrokken actoren

Erkend archeoloog (rechtspersoon)	Hembyse bvba (OE/ER/Archeoloog/2017/00193)	
Erkend archeoloog (natuurlijk persoon)	Bart De Smaele (OE/ERK/Archeoloog/2015/00070)	
	Hadewijch Pieters (OE/ERK/Archeoloog/2017/00168)	
Geraadpleegde (regio)specialisten	Gunter Stoops (Dienst Stadsarcheologie Stad Gent)	
Initiatiefnemer (privacyfiche)		
	Privaatrechtelijk	Publiekrechtelijk
Omgevingsvergunning:	Stedenbouwkundige handelingen	Verkaveling van gronden

4.4 Bewaring van de data

Plaats en jaar van uitgave	Gent, 2020
Wettelijk depot	ISSN 2566-2732
Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie, volgnummer:	134
Bibliografische referenties	De Smaele B. & Pieters H., 2020. <i>Archeologienota voor het onderzoeksgebied Sint-Pietersstation (fase GSP080) te Gent, Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 134, Gent.</i>
Bewaring van archief en ruwe data	Hembyse bvba Kastanjestraat 26, 9000 Gent
Zakelijkrechthouder van het archeologisch ensemble (privacyfiche)	■■■■■ ■■■■■■■■■■ ■■■■■■■■■■
Bewaring archeologisch ensemble	Hembyse BVBA (tijdelijk depot)
Gebruiker van het archeologisch ensemble	Hembyse BVBA
Bevoegde Onroerenderfgoedgemeente/IOED	Geen van toepassing
Bevoegd Onroerend Erfgoeddepot (definitieve bewaarplaats van het archeologisch ensemble)	De Zwarte Doos Dulle-Grietlaan 12 9050 Gent

Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse gemeenten en de IOED's. Onder: situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de "Werkgebieden Archeologie" van het Agentschap Onroerend Erfgoed.

5 Synthese en waardering

5.1 Synthese

5.1.1 (On)volledigheid van de dataset

Het onderzoek kadert in de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van stedenbouwkundige handelingen, met name de heraanleg van sporen 1 tot en met 7 (zie § *Beschrijving van het onderzoeksgebied* van de archeologienota).

Het uitgevoerde vooronderzoek dat in het Verslag van Resultaten is verwerkt, is een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem in de vorm van een **bureaustudie voor een archeologienota met beperkte samenstelling**.

Het bureauonderzoek kon volledig worden uitgevoerd:

- het plangebied kon worden afgebakend
- reeds verstoorde zones zijn in kaart gebracht (= bestaande spoorweginfrastructuur)
- de gekende historische indicatoren van het onderzoeksgebied zijn geïnterpreteerd
- er is een inzicht verworven in de geplande werken binnen het projectgebied waardoor de potentiële impact op het bodemarchief duidelijk is geworden

10

Het vooronderzoek heeft, in zijn huidige vorm, de mogelijkheid geboden een historisch overzicht van het onderzoeksgebied te schetsen en om op basis van de gegenereerde dataset gepaste maatregelen –enkel indien er aanwijzingen zijn voor bewaarde archeologische sites- voor het verdere verloop van het archeologische traject uit te tekenen.

5.1.2 Huidige dataset

Op basis van een confrontatie tussen de bestaande toestand en de historische evolutie van het onderzoeksgebied kan men besluiten dat het gebied al sinds 1913 in gebruik is als een grootschalige spoorweginfrastructuur. Op basis van de wetenschap dat de bouw van dergelijke spoorweginfrastructuur een nefaste invloed heeft op de bewaring van archeologische sporen enerzijds en op basis van de kennis van de bestaande toestand van de funderingen en funderingszolen binnen het onderzoeksgebied anderzijds, kan met zekerheid worden gesteld dat er geen archeologische sporen en structuren meer aanwezig zijn.

5.1.3 Waardering van de archeologische site

Op basis van de gegevens uit het verslag van resultaten kan dus worden gesteld dat:

- Het onderzoeksgebied bevond zich tot aan het begin van de 20^e eeuw in een vrij landelijke omgeving ten zuidwesten van de 16^e-eeuwse stadsomwalling.
- Het onderzoeksgebied wordt vanaf 1908 bouwrijp gemaakt met het oog op de bouw van een spoorwegstation met bijhorende spoorweginfrastructuur die gefinaliseerd wordt in 1913.
- In functie hiervan wordt een spoorwegberm opgericht waarop de verschillende spoorlijnen worden aangelegd. Deze spoorlijnen bevinden zich op pijlers die reiken tot 4 meter onder het maaiveld.
- Onder deze spoorwegberm bevinden zich verschillende doorsteken (Voskenslaan-, tram-, voetgangers- en diensttunnels) die eveneens voorzien zijn van stevige fundamenteën in de vorm van pijlers die reiken tot 10 meter onder het maaiveld.
- Alle voorgaande archeologische evaluaties (zoals bij de heraanleg van sporen 8 tot en met 12; alsook ter hoogte van de nieuwe gebouwen ten noordwesten van het station) hebben geleid tot eenzelfde vaststelling, met name dat geen verder onderzoek noodzakelijk is.

Op basis van deze data kan dus worden gesteld dat de kans op de aanwezigheid van goed bewaarde archeologische sporen en structuren nihil is. Bijgevolg kan worden besloten dat het archeologisch kennisvermeerderingspotentieel van de site, op basis van de bestaande en de geplande toestand, onbestaande is.

11

5.1.4 Impact van de geplande werken

Op basis van de inzichten, verworven in de geplande werken binnen het projectgebied, kan worden gesteld dat de impact van de geplande werken bestaan uit het verder uitgraven van de grond en de massieven onder de spoorbundel in functie van de uitbreiding van de fietsenstalling en de heraanleg van de sporen 1 tot en met 7.

Hiervoor is gepland:

- Het afbreken van de bestaande Voskenslaantunnel
- Het afbreken van de bestaande tramtunnel
- Het afbreken van de bestaande dienstentunnel
- Het uitgraven van de grond tussen deze tunnels
- Het afbreken van de bestaande damwand tussen het stationsgebouw en het Virginie Lovelinggebouw
- Het uitbreken van de bestaande (rol)trappen naar de perrons 1 tot en met 7

- Het slopen van het bestaande infopunt en de fietsenstalling nabij de Prinses Clementinalaan
- Het uitbreken van enkele gewelven aan de achterzijde van het stationsgebouw
- Het uitbreken van het bestaande parement aan de Sint-Denijslaan
- Het afbreken van de bestaande wand tussen de kolommen aan de Tram-busbaan
- Het uitbreken van de tijdelijke vloer op niveau -1 en de aanleg van een nieuwe vloer
- De aanleg van een fietsenstalling voor 15400 fietsen
- De heraanleg van sporen 1 tot en met 7
- De bouw van een aangepaste grote overkapping met licht- en luchtstraten vanaf perron 8 tot aan spoor 1
- De aanleg van technische kelders en ruimten voor opslag op niveau -1

Er wordt uitgegaan van een integrale verstoring binnen de zone van de bestaande spoorweginfrastructuur: het betreft tenslotte geen lichte constructie, maar een goed gefundeerd 20^e -eeuws gebouw waarbij de ervaring leert dat de kans op het aantreffen van (goed bewaarde) archeologische sporen daarbinnen zo goed als nihil is. Bovendien is de voetafdruk van het nieuwe gebouw niet substantieel anders dan het bestaande gebouw.

Op basis hiervan kan worden besloten dat er geen verdere maatregelen voor het opsporen en het waarderen van eventueel aanwezige archeologische sporen en structuren genomen dienen te worden.

12

5.2 Vervolgtraject

5.2.1 Antwoord op de onderzoeksvragen

Voorafgaand aan het onderzoek is een aantal onderzoeksvragen gesteld, die onderliggend kader vormen voor de opzet van het onderzoek.

Bureauonderzoek:

- *Wat is de algemene historiek van de site?*
 Het onderzoeksgebied was tot aan het begin van de 20^e eeuw gelegen in een zeer rurale omgeving en was grotendeels in gebruik als weiland. Aan het begin van de 20^e eeuw volgde de urbanisatie van deze voormalige Sint-Pieters-Aaigemwijk waarvan de bouw van het stationsgebouw en de bijhorende spoorweginfrastructuur de aanvang waren.
- *Wat is het doorslaggevende aspect dat met aantoonbare zekerheid aangeeft dat er geen archeologisch erfgoed op de site aanwezig is?*
 Dit ging gepaard met de aanleg van de funderingen van de spoorwegbeddingen en de verschillende tunnels (in de vorm van stevige pijlers) die tot minstens 4 meter onder het maaiveld reiken. Bijgevolg kan

gesteld worden dat alle archeologische sporen en structuren, indien deze aanwezig waren, volledig zijn vernield.

- *Is vervolgonderzoek noodzakelijk?*

Er is geen verder onderzoek noodzakelijk.

5.2.2 Afweging van de te nemen maatregelen

Het volledige archeologietraject wordt bepaald als een traject van verschillende onderzoeksmethodes, waarbij dient te worden afgewogen of deze individuele onderzoeksmethodes mogelijk, nuttig, schadelijk en/of noodzakelijk zijn. In deze fase van het onderzoekstraject is een bureauonderzoek met beperkte samenstelling uitgevoerd en de onderstaande tabel geeft weer welke onderzoeksmethodes in het volledige archeologietraject MOGELIJK, NUTTIG, SCHADELIJK en NOODZAKELIJK zijn.

<i>Soort onderzoek</i>	<i>Mogelijk</i>	<i>Nuttig</i>	<i>Schadelijk</i>	<i>Noodzakelijk</i>	<i>Evaluatie</i>
Bureauonderzoek	JA	JA	NEE	JA	Is reeds uitgevoerd.
Archiefonderzoek	JA	NEE	NEE	NEE	Niet noodzakelijk, er is voldoende data beschikbaar. Kan bijkomende informatie opleveren met betrekking tot de bouwgeschiedenis van het station, maar biedt geen informatie omtrent oudere sporen.
Geofysisch onderzoek	JA	NEE	NEE	NEE	De bodembedekking laat dit niet toe.
Veldkartering	NEE	NEE	NEE	NEE	De bodembedekking laat dit niet toe.
Landschappelijke boringen	JA	NEE	NEE	NEE	De spoorweginfrastructuur is volledig gefundeerd op diepgaande pijlers.
Verkennde en waarnemende archeologische boringen	JA	NEE	NEE	NEE	De spoorweginfrastructuur is volledig gefundeerd op diepgaande pijlers.
Proefsleuven	NEE	JA	NEE	JA	De spoorweginfrastructuur is volledig gefundeerd op diepgaande pijlers.
Andere	NEE	NEE	NEE	NEE	Nvt.

Op basis van deze evaluatie van het reeds gevolgde archeologietraject, kan worden gesteld dat er geen verdere maatregelen dienen te worden genomen (zie §Randvoorwaarden).

5.2.3 Bepaling van de te nemen maatregelen

Niet van toepassing, er dienen geen maatregelen te worden genomen.

In deze optiek is het uittekenen van het vervolgtraject niet noodzakelijk en het omschrijven van gedetailleerde maatregelen is niet noodzakelijk.

5.2.4 Randvoorwaarden

Op basis van de beschikbare data kan worden gesteld dat de kans op het aantreffen van archeologische resten die een potentieel op kenniswinst herbergen, heel erg klein is. Er wordt geen verder onderzoek geadviseerd en het opnemen van randvoorwaarden bij de omgevingsvergunning is niet noodzakelijk.

Na het bekomen van de omgevingsvergunning voor de geplande bouwwerken is de melding van archeologische toevalsvondsten wettelijk verplicht (artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013).

6 Bibliografie

Naslagwerken

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Gent – 19de - en 20ste - eeuwse stadsuitbreiding* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/122211> (geraadpleegd op 1 mei 2019).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Koningin Maria Hendrikaplein* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/103280> (geraadpleegd op 1 mei 2019).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: *Sint-Pietersstation* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/18369> (geraadpleegd op 1 mei 2019).

Antrop M., 2002. *Traditionele landschappen van het Vlaamse Gewest, Versie 6.1*, opgemaakt door de Vakgroep Geografie van de UGent.

Borremans M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Academia Press, Gent.

Capiteyn A., Charles L. & Laleman M.C., 2007. *Historische Atlas van Gent: een visie op verleden en toekomst*, Gent.

15

Charles L. & Laleman M.C., 2006, *Het Gent boek*, Waanders Uitgevers, Zwolle.

Code Van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0.

Coene A., 2010. *De schone wijk van Gent Sint-Pieters*, in: Van mensen en dingen: Tijdschrift voor volkscultuur in Vlaanderen, jg. VIII, nrs. 1-4, pg. 5-34.

De Smaele B. & Pieters H., 2013. *Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem (proefsleuven) op de site "Stenenmolenstraat" te Mechelen (Prov. Antwerpen)*, Archeo-Rapport 45., Gent.

De Smaele B., Pieters H. & Vermeersch J., 2018. *Archeologienota naar aanleiding van de bouw van een residentieel complex aan de Jean-Baptiste de Ghellincklaan te Sint-Denijs-Westrem*, Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 35, Gent.

Dhondt I., 2006. *Gewestelijk Ruimtelijk Uitvoeringsplan Stationsomgeving Gent Sint-Pieters – Koningin Fabiolalaan. Bijlage III Toelichtingsnota*, Vlaamse Overheid, Brussel.

Gysseling M., 1960. *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*.

Pieters H., De Smaele B. & Krug C., 2013. *Vlakdekkend archeologisch onderzoek op de Arsenaalsite te Mechelen*, Archo-Rapport 21, MST3, Gent.

Vandeputte O., 1995. *Gids voor Vlaanderen. Toeristische en culturele gids van de Vlaamse gemeenten*, Uitgeverij Lannoo, Tielt.

Van Ranst E. & Sys C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Universiteit Gent, Gent.

Van Zijverden W. & De Moor J., 2014. *Het groot profielenboek; Fysische geografie voor archeologen*, Leiden.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/>

<http://uurl.kbr.be>

<https://www.cartesius.be/>

http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE

<https://geoplannen.omgeving.vlaanderen.be/roviewer/?t=7&m=1&category=2>

www.geologievannederland.nl

7 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kadasterkaart en de topografische kaart.	6
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse gemeenten en de IOED's. Onder: situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de "Werkgebieden Archeologie" van het Agentschap Onroerend Erfgoed.....	9

Hembyse Archeologie is een handelsnaam van Hembyse bvba.

Maatschappelijke zetel: Kastanjestraat 26, 9000 Gent

BTW: BE 0677.720.687

IBAN: BE25890214307282

BIC: VDSP BE 91

Tel. 0032 472 89 97 66

E-mail: info@hembyse.net

Web: www.hembyse.net

